

Po červené, nebo po modré?

Česko má jednu z nejhustších sítí turistických tras na světě. Kdybyste je chtěli všechny projít, mohli byste rovnou obejít celou planetu po rovníku, a ještě by to nestačilo. O 43 578 km pěších značených cest a další tisíce kilometrů cyklistických a lyžařských tras se stará Klub českých turistů v čele s **VRATISLAVEM CHVÁTALEM (62)**. Jak se od dob Rakouska-Uherska změnilo chování turistů? Chodí se ještě do lesa s chlebem a paštikou? A co takhle projít si pár kilometrů bosky nebo s mobilní hrou v ruce?

■ Co všechno má Klub českých turistů na starosti?

Značíme trasy pro pěší a staráme se o ně, udržujeme značené cyklotrasy a lyžařské trasy pro běžkaře. Pořádáme i spoustu akcí. Nejznámější je pochod Praha–Prčice (poprvé se konal v roce 1966 s délkou 65 km, nyní zahrnuje 22 pěších tras, z nichž nejdější má kolem 75 km, pozn. red.). Už od vzniku Klubu českých turistů (KČT) v roce 1888 je hlavním posláním klubu přiblížit široké veřejnosti krásná místa, která byla dříve nedostupná. Naši předci objevovali neprostoupené cesty a začali budovat turistickou infrastrukturu, takže dnes už se díky nim dostaneme téměř všude.

■ A není to trochu škoda, že už dnes není co objevovat? Že se z kouzelných zákoutí stává turistický „Václavák“?

Nemyslím si, že by náš klub označením neznámých stezek škodil. Naopak: koncentraci turistů v jednom místě tím rozmělnujeme. Pokud by se všichni vydali třeba na památky UNESCO, bude tam narváno. My ale nabízíme mnoho dalších alternativ. Turisté si mohou projít nespo-

▼ V roce 2014 vznikla replika původní značené trasy ze Štěchovic, která je vyznačena původními značkami. Prostřední pás, který udává barvu trasy, měl tehdy 10 cm (dnes je to 3 cm).

Vodáctví je u nás mimořádně populární, i když někteří vodáci své schopnosti přeceňují. Klub českých turistů se snaží, aby pro ně byly řeky a jezy bezpečné a sjízdné.

někdo musí spravovat, značit, zanést do map. Za každého člena či podporu jsme tedy rádi.

■ Jací jsou dnešní turisté? Náročnější? Línější?

Když se po revoluci otevřely hranice, byli všichni dychtiví vyjet ven a požadavky na komfort byly nulové. Hlavně vyjet, všech-

„Po revoluci byly požadavky na komfort nulové.“

no vidět, a spaní se nějak vyřeší. V tělocvičně na zemi, v kempu i pod širákem. První cestovní kanceláře jezdily formou „tak jsme tady, vyskočte si z autobusu, nadjďte si v lese místo na spaní a zítra odjíždíme“. Pak se vše začalo stabilizovat, lidé si uvědomili, že svoboda neznamená dělat si, co chci, ale že musejí také respektovat pravidla, která platí všude v civili-

▼ Po celém Česku je téměř 44 tisíc km značených turistických tras. Šéf Klubu českých turistů Vratislav Chvátal ale občas vyrazí otestovat i některé z cyklotras.

čet krásných stezek a objevovat zajímavá přírodní, historická či kulturní místa. Nebo se i trochu vzdělat a vyrazit po trase nějakého spisovatele nebo filozofa, protože spousta tras je pojmenovaných po známých osobnostech.

■ Když se řekne turistika, představím si pohorky, ruksak a chleba s paštikou. Je tomu tak pořád?

Klasická turistika je pořád ta pěší, ale druhů turistiky je více. Přibyla cykloturistika, lyžařská turistika, mototuristika. Hlavní podstata vždy je, že se přesouvám odněkud někam pomocí něčeho, pomocí vlastních nohou, na kole, na lodi, nebo třeba i tím autem. Turistika je krásná také na koni, podporujeme i turistiku mládeže, turistiku pro seniory a zdravotně postižené. Pro vozíčkáře jsme začali značit bezbariérové trasy. První vznikla kolem brněnské přehrady a každý rok vznikají jedna až dvě nové. Dnes už je jich pět. Přizpůsobujeme se i novým trendům, jako je například turistika naboso.

„Chodit bosky v terénu je prý zdravé.“

■ To chce opravdu někdo chodit na výlety úplně bosky?

Ano, i když je to zatím jen okrajová záležitost. Na několika akcích vystupuje jeden z hlavních propagátorů bosé chůze v Česku Igor Slouka. Dělá propagaci chůze naboso v přírodním (nekamenitém) členitém terénu, dává lekce zdravé chůze, ukazuje chůzi po různých površích – po kameni, po písku a podobně.

■ A pak všem ukáže své zkrvavené nohy?

To naštěstí ne. (smích) Zřejmě je to zdravé, říká se, že bosému člověku se zlepšuje tělesná i duševní kondice, rovnováha či imunita. Dříve choulostivé „studené nohy“ se začnou lépe prokrvovat a zahřívají. Nemám s tím osobní zkušenost, i když rád chodím bosky, ale jenom po trávě.

■ Jak se snažíte k turistice přilákat mladé lidi, kteří raději sedí u počítače, než by vyrazili do lesa?

Děti a mládež se mohou přihlásit do turistických oddílů mládeže (TOM), se kterými pak mají celoroční program – schůzky, jezdí na výlety, na víkendy, expedice, letní a zimní tábory. Registrují už kolem 10 000 členů. Organizujeme i různé akce pro rodiny s dětmi, jako je Pohádkový les, Turistická rodina nebo Toulavý kočárek. A pro mladé jsme nedávno spustili projekt Elektronická turistika. Jde o využití elektronických aplikací v terénu. Máme připravené konkrétní trasy s obsahovou náplní, u nichž se využívá hravá mobilní aplikace Geofun. S ní můžete projít určitou trasu se splněním různých úkolů. Je možné využívat navigaci nebo prvky multimédií, virtuální a rozšířené reality, které účastníkům pomohou poznávat místa zábavnou formou. Je to podobné jako například geocaching a hledání „kešek“.

■ Jak se turistika za posledních 132 let od založení Klubu českých turistů vyvíjela?

Prvotním impulzem pro vznik Klubu českých turistů bylo vytvoření určité konkurence německému živilu a prosazení české národní identity. Několik let

předtím vznikl Sokol (1862) jako jeden z nejstarších spolků v naší zemi a právě sokolové iniciovali vznik Klubu českých turistů. Nestíhali totiž vše, cvičili v tělocvičnách a sportovali, ale zároveň chtěli, aby lidé poznávali krásy naší země. Od roku 1889 začal klub značit turistické stezky, vznikaly turistické chaty, stavěly se rozhledny. Například Petřínská rozhledna v Praze byla v roce 1891 postavena z iniciativy KČT. Po převzetí moci komunisty v únoru 1948 byl Klub českých turistů zrušen a jeho majetek znárodněn. Obnoven byl po revoluci 1989.

■ Takže třeba v období normalizace se vůbec nechodilo?

Chodilo, ale turisté byli začleněni do sjednocené tělovýchovy. V té době se lidé angažovali hlavně doma, za hranice se nesmělo. Turistická síť se tehdy nesmírně zahustila a zkvalitnila.

■ Hlásili se po revoluci do Klubu českých turistů noví členové?

Hlásili, ale lidé už dnes příliš netouží po organizovanosti v tom tradičním slova smyslu: vyplň přihlášku, zaplať členský příspěvek, a ještě budeš mít tyto a tyto povinnosti. Po revoluci byly i organizované pochody vnímány jako přežitek. Co mi bude někdo říkat, kdy a kde budu chodit, když mám svobodu a můžu si jít, kam chci. Dálkové pochody ale prodělaly postupně renesanci, jsou opět v kurzu a začaly se na nich hodně objevovat i rodiny s dětmi. Přidali jsme tedy i kratší úseky a kočárkové trasy. Lidé dnes mají mnohem víc volného času. Turistika už není jenom aktivita, ale součást životního stylu – pomáháme našemu zdraví, relaxujeme, jsme v přírodě s přáteli. Všichni rádi chodíme po turistických trasách, ty ale

Kolik kilometrů pěších tras je již v České republice označeno?

K 1. lednu 2020 to bylo 43 578 km pěších tras. Už jsme tedy obkroužili rovník (jeho délka je 40 075 km, pozn. red.). Na to, jak jsme malá země, je to unikátní, zvažovali jsme i zápis systému turistického značení ČR na seznam UNESCO. Vedle pěších tras máme i 38 200 kilometrů cyklotras. A v Česku je také na 3 500 kilometrů lyžařských tras (včetně téměř 500 km těch strojově upravovaných), a z toho 511 km má pásové značení.

Jakým způsobem probíhá kontrola pěších tras a cyklostezek?

Každý rok obnovíme jednu třetinu všech pěších tras. Máme kolem 1 800 dobrovolných značkařů a každý má svoji trasu, kterou pravidelně prochází. Jednou za tři roky by tak měla být každá značka obnovena, případně přesunuta jinam, pokud třeba strom, na němž byla, uschl nebo spadnul. Když je ale někde ulomená směrovka, pak to samozřejmě řešíme hned. Stejně tak se občas stává, že někdo koupí chatu v lese a najednou vidí, jak mu kolem chodí turisté. Což je ještě ta lepší varianta, protože pěšáci chodí pomalu a neohrožují tolik soukromí majitele pozemku. Ale když tam po pěší trase začnou svištět cyklisti, nebo ještě hůře, motorcykly a čtyřkolky, pak se začne vlastník ozývat a většinou nedá souhlas, aby tam pěší stezka vedla. My potom musíme řešit tzv. přeložky, trasu vést jinudy a změnu zanást do map. Jsme vydavatelem po-

drobných turistických map v měřítku 1 : 50 000, s nimiž jsme začali po revoluci jako první a jež výrazně zvedly zájem o turistiku. Posledních šest let navíc spolupracujeme se serverem Mapy.cz, kde se přeložky objeví hned po jejich vyznačení v terénu.

Stezka se tedy musí vždy přizpůsobit novému majiteli pozemku?

Vždy ne. Jsou případy, kdy třeba turistická trasa vede konkrétním místem již desítky let, je už tzv. vydržená, což znamená, že jde o věčné břemeno, o němž nový

„Jednou za tři roky jsou značky obnoveny.“

vlastník ví, a pozemek s tímto vědomím kupuje. V České republice patří les každému – máme zákonem zaručený vstup do lesa – ale někteří lidé jsou „špekulanti“. Udělají třeba z kousku lesa oboru,

takže se tam musejí dát přelízky (*schodky, přes které překonáte plot obory, pozn. red.*), nebo si majitel oplotí pastvinu, dá tam sice vrátka, ale zároveň i velkou ceduli „Ve stádu je plemenný býk“. Nebo že tam pobíhá ovčácký pes. Může to být fabulace, ale kdo tam pak půjde? Bohužel je toto docela běžný český přístup.

S kým teď nejvíc „bojujete“?

Známa je kauza obory Květov na pravém břehu Orlické přehrady. Jedná se o rodový majetek Schwarzenbergů, kteří byli vždy spolupráci s Klubem českých turistů otevření, umožnili na spoustě míst označit trasy, které tam dodnes vedou. U Orlické přehrady ale došlo k rozšíření a oplotení obory. Milevský stavební úřad s tím souhlasil s podmínkou, že tam musejí být přelízky, aby turistická trasa i nadále fungovala. Jenže po krátkém čase přelízky zmizely a turistické značky byly uříznuté nebo zamalované. Vlastník pozemku dostal několikatisícovou pokutu, ale to pro velkou firmu nic neznamená. Táhne se to už třetí rok, uvidíme...

V které části republiky je největší koncentrace pěších tras?

V oblasti Krkonoš, Šumavy, Jeseníků a Beskyd. Naopak nejmenší je v západních Čechách, kde jsou vojenské prostory, pak v Polábí, kde jsou hospodářsky využívané plochy, a v oblasti Hrubého Jeseníku.

Dělají se ještě vůbec nějaké nové trasy, nebo už je celá republika pokrytá?

Na klasické turistické trasy už moc prostoru není. Nové vznikají buď přeložkou, nebo jako odbočky k novým rozhlednám, anebo když musí být některá trasa zrušena. Třeba po revoluci mohla vést pěší turistická trasa po okresní silnici, protože tam projela dvě auta za den. Dnes jich tam ale projede deset za minutu, takže pak hledáme vhodnější alternativu vedení trasy. Problém je, že když chceme dát trasu do

Bývalý premiér a ministr Jan Stráský (na snímku vlevo) byl velmi zdatný turista. Traduje se, že prošel všechny značené turistické trasy v Česku... V přírodě rád chodil i bývalý prezident Václav Klaus. Každé léto trávil výšlapy v horách a pravidelně se vydával i na legendární pochod Praha-Prčice (na snímku vpravo).

lesa, je tam pět vlastníků a stačí, když jeden řekne ne, a máme smůlu. Celý proces je dnes hrozně složitý, dříve všechno vlastnil stát. Ale vznikají třeba nové naučné stezky, jejichž zřizovatelem jsou obce, menší města nebo Lesy ČR.

Existuje někdo, kdo všechny značené turistické trasy v ČR prošel?

Říká se, že téměř všechny prošel můj předchůdce, nedávno zesnulý pan doktor Jan Stráský (bývalý předseda KČT v letech 2006–2014, politik, premiér federální vlády v roce 1992, ministr dopravy, zdravotnictví či zahraničního obchodu v letech 1992–1998, ředitel správy NP Šumava, zemřel v listopadu 2019, pozn. red.). Byl velmi zdatný turista, ale i tak si to nedovedu dost dobře představit. Když se podíváte na mapu všech turistických tras v Česku, bylo by to náročné nejen fyzicky, ale i logisticky.

V některých zemích se značení udává v čase, a ne v kilometrech jako u nás. Není to pro běžného turistu lepší?

Má to své výhody i nevýhody. Osobně preferuji kilometry, protože na mapě vidím převýšení. A když je tam jeden ki-

lometr a k tomu převýšení 300 metrů nebo víc, je mi jasné, že polezu nahoru „po čtyřech“. Ale pro toho, kdo se v mapě neorientuje, je časový údaj lepší. Je vždy zprůměrován podle různých výkonností, většinou je tam zahrnuta i pauza, takže turista má poměrně jasnou představu, jak dlouho půjde.

„Preferuji značení v kilometrech, ne v hodinách.“

Co znamenají jednotlivé barvy značení? Tedy červená, modrá, zelená a žlutá?

Červené trasy jsou hlavní tahy, které vedou po hřebenech hor nebo údolními řek, překračují několik krajů. Modré jsou také hlavní, ale spíše v krajských dimenzích. Zelené jsou na úrovni kratších okresních úseků. A žluté bývají spojky a odbočky. Existují ale i výjimky. Podstatné je, aby se nekřížily dvě stejné barvy.

A všechny tyto čtyři barvy se používají už od počátku?

▼ Chůze naboso má své zastánce i oponenty. Bosky by se prý mělo chodit na nerovném a bezpečném povrchu, tedy v trávě či písku, a ne na tvrdé a rovné podlaze. Někteří ortopedi jsou však opatrní a zejména u dětí doporučují pro zdravý vývoj klenby boty s dobrou podporou a stélkou.

KLUB ČESKÝCH TURISTŮ

Vznikl v roce 1888 za Rakouska-Uherska. Na konci loňského roku měl 32 126 členů. Značení turistických tras zajišťuje celkem 1 813 značkařů.

K 1. lednu 2020 KČT evidoval:

- ▶ 43 578 km pěších turistických značených tras v ČR
- ▶ 38 200 km cyklotras
- ▶ 511 km lyžařských tras značených lyžařskou pásovou značkou
- ▶ 2 826 km jezdeckých stezek
- ▶ 140 km bezbariérových značených tras pro vozíčkáře

Na trasách označených pásovou značkou je vyvěšeno 68 986 směrovek a tabulek, instalováno 3 848 směrovníků a 1 537 nástěnných map ve stojanech nebo v rámech.

Nejdříve se používala jenom červená, protože bylo třeba jen 55 kilometrů tras. Ale jak se síť zahustila, postupně se přidávaly i další barvy, aby nedocházelo k tomu, že se trasy překříží a turistu to zmate. Což je třeba v Rakousku, kde sice mají čísla tras, ale pořád se kříží stejný motiv značení. A když nemáte mapu a nevíte, po kterém čísle jít, jste ztraceni.

Používá se na značení nějaká speciální barva, která vydrží sníh, mráz a déšť?

Ano, naši značkaři již před mnoha lety testovali různé barvy s výzkumným ústavem v Brně. Máme na ně dokonce i speciálního dodavatele. Barvy se řešily i z ekologického hlediska, aby stromu nějak zásadně neškodily. Což je vlastně trochu paradox, protože ještě před osmi desítkami lety nebyl problém přivrtávat plechové směrovky velkými šrouby přímo do kmene stromu. Na rozcestníku, kterému se říká TIM (turistické informační místo), byly třeba čtyři směrovky pro čtyři různé směry, a každá měla dvě díry pro vruty, takže to bylo osm děr do chudáka stromu. Proto se vymyslel systém, že se svisle přišroubuje dvěma šrouby namořená dřevěná lišta do stromu a do ní už se pak může šroubovat cokoliv.

Dá se obejít celá republika po hranici po turistických značkách?

Čistě po hranicích ne, ale hodně blízko hranic ano. Po revoluci, když se otevřelo příhraničí, šli někteří jedinci zálesáckým způsobem, drželi se horských hřebenů

V Česku je 38 200 km značených cyklotras.

a putovali cestou necestou, roštím, prostě po hranicích, co to šlo. Ale vyloženě po turistické stezce se k hranicím jen přiblížíte, někde více, někde méně.

■ Která turistická trasa je nejdelší?

Odhaduji, že Posázavská. Většina lidí ji zná z Pikovic do Kamenného Přívozu, ale ve skutečnosti má tato červená trasa s číslem 001, jejíž začátek byl jako první vyznačen již v roce 1889, asi 220 kilometrů. Trasa 001 vede z Berouna přes Svätý Jan pod Skalou a Karlštejn a dále pokračuje do Radotína, přes Davli do údolí Sázavy a podél ní až k rybníku Velké Dářko. Sázava nemá přesně definovaný pramen, ale stezka vede až k jejímu výtoku z rybníka Dářko.

„Nejdelší trasa je ta Posázavská. Měří 220 kilometrů.“

■ Takže toto je nejdelší a zároveň i nejstarší dochovaná turistická trasa Klubu českých turistů?

Ten úsek Beroun – Svätý Jan – Karlštejn je určitě nejstarší. A samozřejmě i úsek u Svatojánských proudů, které jsou dnes zatopeny Štěchovickou vodní nádrží. Když v roce 2014 slavil Klub českých turistů 125. výročí značení, vznikla replika původní značené trasy ze Štěchovic. Replika vede přes hřeben přes rozcestí Kolna k Slapské přehradě, což je asi 5 km ze Štěchovic, a je vyznačena původními značkami, které byly větší než dnes. Prostřední pás, který udává barvu trasy, má nyní šířku 3 cm, tehdy to bylo 10 cm. Jít po těchto dobových značkách má úžasnou atmosféru. A je to krátký výlet: autem do Štěchovic nebo k přehradě a z jedné strany třeba jen k rozcestí Kolna a zase zpátky. Druhou variantou, kde už ale chodí víc lidí, je naučná stezka Svatojánské proudy s krásnými výhledy na řeku. Má 10 kilometrů a vede podél břehu přes trampskou osadu Ztracenka a přes strmé skály.

■ Mohou na běžné turistické trasy i jezdcí na koních?

Na některé ano, ale musejí být k tomu určené a označené. Jinak mají turisté na koních své vlastní stezky.

Silvie Jurečková

Tipy: Kam v Česku vyrazit?

Michal Bařinka, šéfredaktor časopisu Turista

• VODA: Rozhodně Vltava, na jejích březích najdeme velké množství nádherných památek. Určitě se tam však vypravte mimo hlavní turistickou sezonu, ne nadarmo se Vltava označuje za „vodáckou dálnici“.

• KOLO: Fyzicky méně náročnou, ale na zážitky bohatou cykloturistiku si užijete na jihu Moravy. Skvělé jsou Lichtenštejnské stezky, které se proplétají Lednicko-valtickým areálem.

• NA KONI: Nejvíce hipostezek je v jižních Čechách. Velmi přitažlivé jsou zejména Novohradské hory a okolí města Kaplice. Tamní příroda má svůj nepopiratelný půvab.

• POUTNÍ MÍSTA: Silný genius loci mají Skoky u Žlutic na Karlovarsku. Kdo z nás někdy neslyšel či rovnou sám nepoužil zvolání „Panenko skáková“, které pochází právě odsud? (Podle „zázračného“ barokního obrazu Panny Marie Pomocnice, pozn. red.)

Vratislav Chvátal, předseda Klubu českých turistů

• TURISTIKA: 1) Vycházka po replice první značené trasy KČT (5 km; ze Štěchovic přes rozcestí Kolna k Slapské přehradě). 2) Naučná stezka Svatojánské proudy (9 km; přes trampskou osadu Ztracenka k Slapské přehradě). 3) Stezka podél Lužnice (55 km; úsek Planá n. Lužnicí – Sezimovo Ústí – Tábor – Bechyně – Týn nad Vltavou). 4) Posázavská stezka (10 km; Pikovice – Kamenný Přívoz). 5) Na Onen svět (nejdelší naučná stezka v ČR z Týna

nad Vltavou z vrchu Semenec do vesničky Onen svět / Kovářov, kde je dřevěná chata Onen svět a vedle ní Lango-va rozhledna; 66 km).

• TURISTIKA A KOLO (chaty KČT a jejich okolí): 1) Chata Pláně p. Ještědem, 2) Vosecká bouda (Harrachov, Kotel, pramen Labe), 3) Brádrlerovy boudy (pramen Labe – Špindl), 4) chata Výrovka v Krkonoších (Památník obětem hor v Lučním sedle, Luční bouda – Sněžka), 5) Bezručova chata na Lysé hoře atd.

• ROZHLEDNY: 1) Petřínská rozhledna (a bludiště), 2) Velká Deštná v Orlických horách (1 115 m n. m.; vloni vítěz v anketě návštěvníků rozhleden), 3) rozhledna na vrcholu Boubín v jižních Čechách (1 362 m; z Kubovy Hutě 4,5 km a 362 m převýšení).

• PŘÍRODNÍ REZERVACE: 1) Soos u Františkových Lázní (rašeliniště a slatině s vývěrem minerálních pramenů a oxidu uhličitého – tzv. bahenní sopky; stezka vede po dně vyschlého jezera, které mělo slanou vodu). 2) Chalupská slat u Borové Lady na Šumavě. 3) Rejvízské rašeliniště (Zlaté hory v Jeseníkách).

VODA: kultovní úsek Sázavy: Stvořidla (když je dost vody) anebo Týnec–Davle (až na soutok s Vltavou).

Tomáš Vican, filmový producent a vinař

• NABOSO: Naučná stezka z Kolonády na Rajstně nad Valticemi k vyhlídce nad rakouským Schrattembergem.

• TURISTIKA PRO NÁROČNÉ: Nad Valašským Meziříčím směr vodní nádrží Bystřička přes Malou Lhotu a Velkou Lhotu, pak zpět nahoru přes Paseky na Hostýn.

• KOLO: 1) Nový cyklookruh z Mikulova přes vinohrady a větrolamem přes Farmu Pálava (výroba sýrů, dětský koutek, lama, osel), dále přes Mušlov, Sedlec do Lednice či Valtic – po cestě jsou dechberoucí výhledy přes vinohrady, např. na Svätý kopeček... 2) Česká Kanada, kde je cyklostezek spousta – např. ze Slavonic přes Maříž podél hranic do Nové Bystřice. Jsou tam krásné lesy plné borůvek a hub. Nebo Slavkovský les.

Marek Ztracený, zpěvák a skladatel

• TURISTIKA: U nás na Šumavě. Říká se, že kdo neviděl Šumavu, neví, co znamená slovo krásný. Doporučuji ledovcová jezera, okolí Modrav, výlet na Velký Javor a palačinku na Pancíři jako odměnu.

• KOLO: Parádní cesta je ze Železných Rudy na jezero Laka přes Debrník. Panoramata jsou v okolí Polomu dechberoucí.

• MOTORKA: Cesta Železná Ruda – Prášily – Srní a dál je plná zatáček a krásných výhledů, kde se dá i zastavit.

Dominik Hašek, bývalý hokejista

• KOLO: Ideální je jižní Morava nebo okolí třeboňských rybníků, více kopečků je v České Kanadě.

Sára Saudková, fotografka a spisovatelka

• TURISTIKA: 1) výšlap z Kamýka nad Vltavou k Solenické podkově (vyhlídka na meandr Vltavy u vsi Solenice; asi 13 km), 2) brdský vrch Plešivec, Smaragdové jezírko a vojenské bunkry, 3) Českosaské Švýcarsko – tento kraj lze křížovat bez konce a pokaždé najdete tajemné, osamocené a úchvatné zákoutí a výhledy, 4) Zlatý vrch v Lužických horách, 5) Protřebená přehrada Desná v Jizerských horách – zejména mimo hlavní sezonu jsou Jizerky k nezaplacení, 6) Jeseníky – Nýznerovské vodopády, přečerpávací elektrárna Dlouhé stráně, kaňon říčky Bílá Opava, Vysoký vodopád a všechny ty nádherné kopce a nezapomenutelné borůvkové knedlíky a horké kakao na chatě Švýcárna.

-tm-